

RECENZIJS

Informacijos saugumo valdymo tyrimas

Saulius Jastiuginas. Informacijos saugumo valdymas: Lietuvos Respublikos valstybės institucijų atvejis: Humanitarinių mokslų daktaro disertacija. Vilnius, 2012.

2012 metų gruodžio 20 dieną Saulius Jastiuginas, gindamas humanitarinių mokslų daktaro disertaciją, pristatė aktualų ir turintį praktinį pritaikomumą informacijos saugumo valdymo Lietuvos Respublikos valstybės institucijose tyrimą.

Informacinių ir ryšio technologijų skverbtis į viešojo valdymo sritis, jų panaudojimas viešųjų reikalų administravimui atkreipia dėmesį į kritinę informacijos saugumo reikšmę. S. Jastiuginas, nurodydamas disertacinio tyrimo aktualumą, pabrėžia, kad šiuolaikinė visuomenė tampa priklausoma nuo patikimo informaciją apdorojančių technologijų veikimo, teigia, kad bet kokie šių technologijų veiklos sutrikimai turi neigiamos įtakos tiek pavienių individų, tiek organizacijų ar net visos visuomenės socialiniam ir ekonominiam gyvenimui. Šis kontekstas reikšmina informacijos saugumo valdymą, lemia įvairių informacijos saugumui valdyti skirtų priemonių radimąsi – gerųjų praktikų pavyzdžius, informacijos saugumo vertinimo metodikas, rekomendacijas informacijos saugumo valdymui atskirose verslo šakose, informacijos saugumo valdymo standartizavimą ir kt. Mokslininkas teigia, kad

pavieniai individai ar organizacijos ne visada nori ir gali efektyviai spręsti kylančias saugumo problemas, o tai rodo, kad informacijos saugumo valdymas yra valstybės dėmesio objektas (nemažai šalių turi privalomus informacijos saugumo reikalavimus organizacijoms, veiklos sritims (sektoriams), valdančioms jautrią informaciją (asmens ar sveikatos duomenis, finansinę ar karinę informaciją). Valstybės prisideda prie informacijos saugumo užtikrinimo ne tik jose veikiančių organizacijų ir (ar) individų lygmeniu, bet ir tarpvalstybiniu lygmeniu, dalyvauja sprendžiant tarptautines informacijos saugumo problemas.

Informacijos saugumo problemos yra svarbios ir Lietuvai (tai rodo Lietuvoje pasitaikę internetinės bankininkystės sistemų sutrikimai, neteisėtas verslo ir valstybinių organizacijų naudojamų asmens duomenų paviešinimas, įsilaužimai į ryšių paslaugų tiekėjų serverius ir kt.). Pagrįsdamas praktinį mokslinio tiriamojo darbo aktualumą S. Jastiuginas teigia, kad informacijos saugumo incidentai rodo esant sisteminių informacijos saugumo problemų, o tai reiškia, kad informacijos saugumas nėra tinkamai valdomas. Disertacinio tyrimo

autorius atkreipia dėmesį ir į daugumos mokslinių informacijos saugumo valdymo apibrėžčių ribotumą ir tvirtina, kad nors mokslinių informacijos saugumo tyrimų problematika yra gana plati, stokojama konceptualių informacijos saugumo valdymo tyrimų, kad matomas atotrūkis tarp mokslo ir praktikos. Mokslininkas nustatė, kad dauguma informacijos saugumo tyrimų kreipiami technologinėms informacijos saugumo problemoms tirti, o tai rodo paradoksalią situaciją – nors pagrindinis saugumo tikslas (objektas, kurį siekiama apsaugoti) yra informacija, tačiau analizuojant informacijos, tvarkomos informacinių technologijų priemonėmis, saugumą dažniausiai saugumo objektu laikomos informacinės technologijos ar informacinės sistemos. Ši situacija lėmė disertacinio darbo naujumą rodančios mokslinės prieigos, grindžiamos informacijos kaip informacijos saugumo valdymo objekto samprata, pasirinkimą, lėmusį ir disertacinio tyrimo autoriaus konceptualų požiūrį į informacijos saugumo valdymą kaip į integralią informacijos vadybos dalį. Naujas požiūris į informacijos saugumo valdymo objekto suvoktį, leidęs pritaikyti mokslines informacijos vadybos doktrinas informacijos saugumo valdymui tirti, yra reikšmingas mokslininko indėlis informacijos saugumo valdymo mokslinių tyrimų plėtotei. Nauja tiriamos mokslinės problemos – informacijos saugumo valdymo prieiga leido išryškinti naujus šio valdymo bruožus, jį analizuoti kitame kontekste. Disertacinio darbo autoriaus siūlomas tiriamos mokslinės problemos sprendimo paprastumas, lemiantis ir šio sprendimo aiškumą bei racionalumą, yra grindžiamas išsamiais loginiais argumentais, tiek informacijos saugumo valdymo, tiek informacijos va-

dybos doktrinų teorinių konceptų analize. Nauja mokslinė prieiga, pagrindžianti ir paaiškinanti informacijos vadybos teorinių modelių taikymą informacijos saugumo valdymui, suteikia naujų galimybių spręsti praktines informacijos saugumo valdymo problemas, leidžia pagrįstai siūlyti naujus praktinio informacijos saugumo valdymo būdus, metodus ir priemones. Tai rodo puikią disertanto mokslinę kvalifikaciją. Būtina pabrėžti, kad šis logiškas, aiškus ir išmanus mokslinės problemos sprendimo būdas pagrindžia ir mokslininko pasiūlyto, praktinio taikymo galimybę turinčio sudėtingo teorinio integralaus informacijos saugumo valdymo modelio konstrukciją. O tai vertintina kaip svarus S. Jastiugino indėlis tiek į informacijos saugumo valdymo, tiek į informacijos vadybos mokslo tyrimų plėtotę.

Pasirinkta mokslinė prieiga leido autoriui pasiekti disertacinio tyrimo tikslą – sukurti ir pagrįsti integralų informacijos saugumo valdymo modelį, taikytiną Lietuvos Respublikos valstybės institucijoms, realizuoti išsikeltus darbo uždavinius ir kartu atsakyti į pagrindinį disertacijoje keliamą probleminį klausimą – kaip integruoti informacijos saugumo valdymo priemones ir informacijos vadybos įrankius bei užtikrinti visapusiškai valdomą informacijos saugumą Lietuvos valstybės institucijose. Disertacijos gynimo metu, atkreipus dėmesį į S. Jastiugino pasiūlyto modelio racionalumą, pagrįstumą, iškeltas ir poreikis išsamiau aprašyti šį modelį. Tačiau siūlomą informacijos saugumo valdymo modelį suvokiant kaip informacijos vadybos doktrinos taikymą informacijos saugumo valdymui, modelio dedamųjų teorinis argumentavimas laikytinas detaliu ir išsamiu. Šis modelis grindžiamas

sisteminiu požiūriu į informacijos saugumo valdymo turinį, apibrėžia informacijos vadybos įrankius, sudarančius sąlygas įvertinti ir užtikrinti informacijos saugumo valdymo kompleksiskumą. Modelio kompleksiskumą išryškina ir tai, kad jame integruoti informacijos vadybos įrankiai, leidžiantys spręsti aktualias informacijos saugumo valdymo problemas ir taip užtikrinti efektyvų ir kompleksiską informacijos saugumo valdymą.

Išskirtinis disertacinio darbo „Informacijos saugumo valdymas: Lietuvos Respublikos valstybės institucijų atvejis“ pranašumas yra išsamus daugiaaspektis darbo autoriaus atliktas informacijos saugumo valdymo Lietuvos valstybės institucijose tyrimas – išanalizuota tiek informacijos saugumo valdymo politika, tiek informacijos saugumo valdymo strategija, tiek informacijos saugumo valdymo subjektai (veikėjai) bei nustatytas informacijos saugumo valdymo Lietuvos valstybės institucijose brandos lygis, išanalizuotas informacijos saugumo valdymo organizavimas, išsamiai ištirti informacijos saugumo valdymo įrankiai. Disertantui vykusiai parinkus ir pritaikius tyrimo metodų kompleksą pavyko įvertinti informacijos saugumo valdymą Lietuvos valstybės institucijose. Integralaus informacijos saugumo valdymo modelio taikymas Lietuvos valstybės institucijų informacijos saugumo valdymui vertinti leido nustatyti esminius informacijos saugumo valdymo Lietuvos valstybės institucijose trūkumus: valstybinės informacijos saugumo valdymo strategijos nuostatų įgyvendinamųjų teisės aktų trūkumą, informacijos saugumo reikalavimų taikymą ne visai valstybės institucijos valdomai informacijai, neužtikrintą nuolatinį informacijos saugumo valdymo ciklą (tik

7 proc. valstybės institucijų nuolat taiko reagavimo į aplinkos pokyčius priemones (rizikos analizės ir pan.), o informacijos saugumo valdymo priemonės nustatytos neįvertinus ekonominio konteksto (kai kurių galiojančių informacijos saugumo priemonių įgyvendinimas yra nepagrįstai brangus), nepakankamas dėmesys skiriamas žmogiškajam veiksmui ir kt.), nepakankamą informacijos saugumo audito proceso apibrėžtį, neaudituojamus svarbius informacijos saugumui užtikrinti informacijos saugumo valdymo aspektus, vyraujančią formalų informacijos saugumo reikalavimų taikymą ir kt.

Disertacinio tyrimo išvadose atkreiptas dėmesys ir į kitus svarbius informacijos saugumo valdymo Lietuvos valstybės institucijose aspektus – vyraujančią techninį požiūrį į informacijos saugumą, neapibrėžtus informacijos saugumo brandos lygius, nenustatytą jų įvertinimo tvarką Lietuvos valstybės institucijoms. S. Jastiugino tyrimas parodė, kad informacijos saugumo branda yra vienas iš svarbiausių sėkmingo informacijos saugumo valdymo tikslų įgyvendinimo ir valdymo procesų tobulinimo veiksnių, pagal brandos lygį turėtų būti parenkamos informacijos saugumo valdymo priemonės, svarbesnius išteklius valdančios institucijos turėtų siekti atitinkamai aukštesnio brandos lygmens. Disertacinio darbo autorius nustatė, kad didesnė branda yra būdinga Lietuvos valstybės institucijų, kurioms galiojantys informacijos saugumo valdymo reikalavimai jau ilgą laiką yra privalomojo pobūdžio, informacijos saugumo valdymui. Disertacinio tyrimo išvadose atkreiptas dėmesys ir į informacijos saugumo valdymui koordinuoti Lietuvoje taikomą decentralizuotą modelį, informacijos saugumą koordinuojančių institucijų

nepajėgumą vykdyti joms keliamus informacijos saugumo užtikrinimo uždavinius. Pažymėta, kad Lietuvos valstybės institucijose informacijos saugumas užtikrinamas fragmentiškai, vyrauja formalus techninis požiūris, netaikomi įrankiai, kurie leistų sukurti ir išlaikyti valdomą informacijos saugumą, kaip objektyvią saugumo būseną. Nustatytos informacijos saugumo valdymo situacijos gerinimo siūlymuose rekomenduojama numatyti Lietuvos valstybės institucijoms privalomus informacijos saugumo valdymo reikalavimus, kurie būtų taikomi visiems valstybės informaciniams ištekliams; siekti, kad kiekvienoje valstybės institucijoje būtų vienas informacijos saugumo valdymo politikos dokumentas, numatantis visų konkrečios valstybės institucijos valdomų informacinių išteklių saugumą, užtikrinantis visos valstybės institucijos valdomos informacijos konfidencialumo, vientisumo ir prieinamumo valdymą, atsižvelgus į valstybės

institucijos valdomų informacijos išteklių savitumus; parenkant ir taikant informacijos saugumo užtikrinimo strategines, žmogiškąsias ir technines priemones rekomenduojama atsižvelgti į valstybės institucijos valdomų informacijos išteklių savitumų nulemtus informacijos konfidencialumo, vientisumo ir prieinamumo valdymo strateginius tikslus. Pateikiamos ir kitos rekomendacijos, susijusios su informacijos saugumo valdymo stiprinimu, informacijos saugumo valdymo situacijos gerinimu Lietuvos valstybės institucijose.

Teorinio disertacinio tyrimo pagrindu sukonstruotas informacijos saugumo valdymo modelis ir jį taikant atlikta profesionali, įvairiapusė informacijos saugumo valdymo Lietuvos valstybės institucijose analizė turėtų sudominti tiek informacijos vadybos, tiek informacijos saugumo valdymą tiriančius mokslininkus, už informacijos saugumą atsakingų valstybės institucijų specialistus.

Marija Stonkienė